

مۇندىر دىجى

ئۈلۈغ ۋە تىسىزدە

تېلىمىزدە XX	ئىسىردىن ئېلىپ بېرىلىدىغان چوڭ
1	قۇرۇلۇشلار
3	جۇڭگو باللار تەرىقىيات مەركىزى
4	جۇڭگو تىباىەتچىلىكى
5	تېلىمىزنىڭ دۇنخواڭىۋاناسىدق تەتقىقاتى
6	جۇڭگودىكى قىيىق مۇناسارلار
8	سەددىچىن سېپىلى
8	تېلىمىزنىڭ تەرىقىي قىلىۋاتىقان ھاۋا بوشلۇقى تېخسىنلىكىسى
11	جۇڭگولۇقلار قەدىمكى زاماندا قوللانغان دەقەملەر ۋە تەربەب دەقەملەرنىڭ جۇڭگودا قوللىنىلىشى ...
12	خان سارىيىدا قانچىلىك تۇي يار
13	جۇڭگولۇقلارنىڭ غۇرۇرى
15	«بەش تىللەق ماڭجۇچە لۇغەت»
19	تېلىمىز قەدىمكى زامان كېمىزازلىق تېخىندىكىسىنىڭ دۇنياغا كۆرسەتكەن تىسىرى
21	تاشقا ئايلانانغان لەنتىين مايمۇنىسىمان ئادىمىنىڭ يېل دەۋىرى 400 - 500 مىل يېل ئالدىغا سۈرۈلدى ...

تېلىمىزنىڭ قەدىمكى زاماندىكى ماشىنا ئادمىي 23
پارىز كومىتىسى قوزغۇلىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆدگەن جۇڭگولۇق 24
100 يىلدىن بۇيان تېلىمىزنىڭ چارۋىچىلىق تەتقى قااتىدا قولغا كەلتۈرۈلگەن زور نەتسىجىلەر 27
يۈەن سۈلالىسى دەۋرىدىكى ئۇيغۇر دىپلومات — مارك 30
جۇڭگو مەدەنىيەتىدىكى ئۇچ قېتىلىق دولقۇن 32
تاش سلايدەر ۋە تېلىمىزدىكى ئاز سانلىق مىللەت لەرنىڭ قەدىمكى زامان پەن - تېخنىكىس 34
شۇءۇزىلاڭ ۋە «تاڭ دەۋرىدە غەربىكە ساياهەت» 42
ئىجدىها ۋە تۇتىم 44
تاڭ تەيزۈڭ ۋە تومىد قاغان 46
يۈەن سۈلالىسى دەۋرىدىكى ئۇيغۇر تارихىخەنەس — سادابايان 48
يۈەن سۈلالىسى دەۋرىدىكى ئۆزۈقلۈقشۇناس — قۇسقۇي 49
يۈەن سۈلالىسى دەۋرىدە ئۆتىكەن قازاق سىياسەت چى — قاڭلى نونو 51
قەدىمكى جۇڭگودا ئېلىپ بېرىلغان تۈزۈلمە ئىلا — هاتى ۋە قانۇنچىلىق قۇرۇلۇشى 53
ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ تېلىمىزنىڭ پەن - مەددە نىيېتىگە قوشقان تۆھپىسى 57
دۇنخواڭ تاش غارلىرىدىكى قەدىمكى زامان پەن - تېخنىكا دەسىلىرى 65

تاكا سۇلالىسى دەۋىدەمكى تۈيغۇر سانغىزۇن چېپىنى	
قۇل	70
تۈنگىچى جۇڭگو تەددىبىيات تاۋىخى	72
ئالىس - دۇنيا تۈڭىزىسىنىڭ تۈڭىزدىسى	73
ۋەتەنلىك بىرىلىكىنى قوغداشتا تۆھىپە ياراتقان بەتجەن	75
ئېلىملىك ئالىقلىق جۇغرايىمە ئالىمى - شۇي شىاڭىپ	79
يىپەك يولىدىكى مەشەۋۇر شەھەر - ۋۇۋۇپى	82
كۈلەپ ياشناۋاتقان سۈجۈ كەشتىچىلىكى	84
چىڭ سۇلالىسى دەۋىدەمكى ئاقاقلىق نۇپۇرۇشۇناس - خۇڭ لىياڭى	85
خش - كاھىشىز بىنا	87
شاماللىك كۈچىنى تەڭ بىردىن «بىال» دەرسىجىسى بىلەن تۈلچىگەن كىشى - لى چۈنفېڭ	88

باي ۋە گۈزەل شىنجاڭلا

شىنجاڭنىڭ نېفتى - كاز بايلىقى	90
شىنجاڭ تۆممۇرىولى	91
باي ۋە گۈزەل جۇڭغار تۈيمىانلىقى	94
شىنجاڭ قەدىمكى مەدەنیيەتلىك سىرى	96
قارا-قۇرۇملىقلارىنىڭ ئىسم قويۇش ئادىتى	99
«يىپەك يولى» دەكى مەشەۋۇر داۋان - بەدل ئاوت ...	104

1941 - يىلى تارقىتلىغان شىنجاڭ قۇرۇلۇش	
107 زايومى	
109 شىنجاڭنىڭ تۈنچى تۈيغەر تۈچقۇچسى	
110 قەدىمكى خوتەننىڭ ئاتا - بالا دەساملىرى	
113 شىنجاڭ ئۆرۈكىدىن تۇنۇپرسال پايدىلەنىش توغرىسىدا	
115 شىنجاڭدىكى «ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ھەربىي - سىياسى داشۇ» - يېڭى ھەربىي لەگىر	
117 ئۇرۇخون - يەنسەي يېزىتلىرى	
120 شىنجاڭنىڭ منگو دەۋىدىكى ھاوا قاتناش ئىشلىرى	
121 شىنجاڭنىڭ قەدىمكى تۈيغەر كارۋانلىرى	
123 ئات سۈرەتلىك خوتەن مىس پەلى	
124 «تەكلىماكان» دېگەن نامنىڭ كېلىپ چىقىشى ۋە تۇننىڭ مەنىسى	
129 جۇڭغاردىيە ئاتالغۇ سەمتلىك كېلىپ چىقىشى	
131 ئىلى يىخېتۇن ھەركەتىسى	
133 يەكەندىكى خانلىق مەدرىسلەر	
134 قاشتىشى سودىسى	
138 شىنجاڭدا يىپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى مىلسى بىرلىك سەپنىڭ قۇرۇلۇشى	
140 شىنجاڭنىڭ يۈڭ توقۇمىچىلىقى	
143 ئاپتونوم رايونىسىزدا بىشىو - خىمىيە دورىشكەرلىك	
146 شىنجاڭنىڭ ۋېرىمكۈلتىت بايلىقى	

ئاپتونوم دايونىمىزدا موڭۇ ئىشلەپچىقىرىشنىڭ	
ئىستېقىالى زور	148
خوتەن قاشتېشى	150
ئاللىۋەن تاغ	153
بوجدا كۆلىدىن سۇ باشلاش قۇرۇلۇشى	155
سىرىق شەيتان كەوش	158
تاشقۇرغان دەرياسى	161
كۈيىتۈك دەرياسى	162
تۈرپان ئوييمانلىقى قانداق شەكىللەنگەن؟	164
ئۇرۇمچىنىڭ كۆمۈر بايلىقى	167
مۇرى تۆكىسى	168
تۈزۈن تۆمۈر كۆردىغانلار دايونى — خوتەن	169

ئىلىم ۋە پەن

شەكىللەنۋەتقان بەش چوڭ پەن تۈركۈمى	170
خەلقئارا جۇڭگوشۇناسلىق ئىلىمى	171
بىلىش — بىلىم قۇرۇلۇشى	173
يۈمىشاق پەن قانداق پەن؟	175
يۈمىشاق پەن ۋە ئۇنىڭ ئالاھىدىلىمكى	177
يېڭى ھەسۋەلات ئىشلەپچىقىرىش ئىلىمى	178
ئىنسانىيەت مەددەنەيمىسى ئىلىمى	179
ئادەم سۈپىتى ئىلىمى	180
يەرشارى سەرتقى قەۋىتى ئىلىمى	180
هازىرقى زامان تىببىي ئىلىمنىڭ يېڭى تارمىقى —	
ئاندرولوگىيە	182

184	تارخپتو لوگييه
186	ته يه كىكۈر شۇنناسلىق
187	يەر تەۋەرەش جەمئىيەت شۇنناسلىقى
188	يېڭىدىن كۈللىمنىۋاتقان پەن — بەلكىمئۇنناسلىق
190	توقۇلما تەربىيەلەش ئىلمى
191	تىجادىيەت ئىلمى
192	قۇياش بىتولوگىيىسى ئىلمى
194	فرونت يۈزى سەكلون ھاۋا رايى ھادىسى
195	ئىدارە ئېكولوگىيىسى
196	سەكرو ئورگانىزم ئېنېرىگىيىسى
198	مۇھىت تارخپتو لوگييه
198	تېخنىكا شۇنناسلىق
199	ياشلىق ئىلمى
201	شەھەر شۇنناسلىق
202	بىتولوگىيىلىك كونترول نەزەرىيىسى
204	تىستىقا للەق ئۆلترا ئۇقتۇزگۈچ جىسم
	جەمئىيەت پىسخولوگىيىسىنىڭ مەيدانغا كېلىشى ۋە
207	تەرەققىياتى
210	قۇياش بىتولوگىيىسى
	تۈچىنچى ئەۋلاد ئېنېرىگىيە مەنبەسى — سۈنىسى
212	خىمېيىٹى قاتىق يېقىلغۇ
	هايۋانات ئېكولوگىيىسىنىڭ كۈللىمنىۋاتقان تارماق
214	پەن — ئىتتۈلۈكىيە
217	بىتولوگىيىلىك نۇر
219	كۈندىلىك تۈرمۇشتا قوللىنىلىۋاتقان نازۇك خىمېيە

221	بىشولوكىيلىك قۇرۇلۇش
223	مىنپرال دورا
224	ئالەمدىكى قۇدرەتلىك ئېنېرىگىيە مەنبەسى
225	ماقىپماقىلىق كېشىلەتكەنلىك
226	سەستىپما ۋە سەستىپما قۇرۇلۇشى
228	دۇنيا خاراكتېرىلىك ئېشىلەتكەنلىك
230	پەڭۈنکى دۇنيادىكى ئالىتە ئالىي تېخنىكا
231	چەت ئەللەرنىڭ كونا كتابىلارىنى يېڭىلاش تېخنىكىسى
233	دېڭىزدا خەتكەرگە يولۇققۇچىلارىنى سۈنثىي ھەمراھ سەكنالى ئارقىلىق قۇقۇلدۇرۇش يېڭى تېخنىكىسى
234	تۆسۈملۈكىنى كاز بىلەن تۆستۈرۈش تېخنىكىسى
236	سەزىش تېخنىكىسى
237	هازىرقى زامان مەتبەئە تېخنىكىسى
239	كۆمۈرنى يەر ئاستىدا كازلاشتۇرۇش تېخنىكىسى
241	ئىجتىمائىي تىببىي ئىلىم
242	ئاپەت ئىلىم
243	هاۋادىمۇ، ئالىم بوشلۇقىسىمۇ ئۈچالايدىغان تايروپىلان
245	يېڭىلىق ياراتقۇچى پوچتا كەسپى
246	يەر ئاستى سۈرىي ۋە يەر تەۋۋەش ئامېرىكىنىڭ بىرقارانچە خىل ئالىم بوشلۇقى قوراللىرى
248	سو بايلىقى تەتقىقاتى ۋە سۇ بايلىقى قۇرۇلۇشى
249	...

ماشىنا	ئادەمنىڭ تەرەققىيات يۈزلىنىشى	251
253	ئەسىرىدىكى سەككىز چوڭ يېڭى تېخنىكا	
254	ئاجايىپ «ئۇچار كىلەم»	
255	«شىالىق چىراغ» - PDT	
256	بىرلا قېتىم ئىشلەتىلىدىغان رادىئو ۋە فوتو ئاپپارات	
257	كۆرۈنۈمىس قام	
258	سە ئاستى سەمسىز تېلىفونى	
258	لاەپەچكىنىڭ ئۆرمىنى ئۆزارتىش ئەسۋابى	
259	ناخشا ئېيتالايدىغان تارغاڭ	
260	ناخشا ئېيتالايدىغان كۈنلۈك	
260	دۇرپۇننىڭ كېلىپ چىقىشى	
261	ئاۋاز چىقىرىدىغان تاچقۇج ھالقىسى	
261	كۆز بىلەن ئاچقىلى بولىدىغان تېلىكترونلۇق ئىشىك	
262	تېلىكترون مېڭە بىلەن باشقۇرۇلدىغان لېفتى	
262	يېڭىچە توک چىقىرىش مەنبەلرى	
264	ئۆزلۈكىدىن ئوت ئۇچۇرەلەيدىغان خىش	
264	تېلىكترونلۇق مېڭە ئورنىتىلغان كۆزەينەك	
265	كەلگۈسىمە دۇنيادا تېلىپ بېرىلىدىغان ئون چوڭ قۇرۇلۇش	
267	ئالىم ھەققىدىكى يېڭى بايقاش	
268	پرامىدا ارادا يېڭى سىرلاو بايقالماقتا	
270	يەر تەۋەردەش ھەققىمە يېڭى چەۋەنچە	
271	يېڭىچە يۈللار	
274	كۈچلۈك ماڭنىت مەيدانى ۋە ئۆسۈملۈك	
275	دەققەم ۋە تېخنىكا ئىنقىلاپى	

كۆمیقوناقنى سۈلىاۋ يوپۇق يېپىپ	ئۆستۈرۈشنىڭ
پايدىسى كۆپ	276
كېۋەز قوشۇمچە مەھمۇلاتلىرىنى پىشىقلاب ئىشلەش	
كەڭ ئىستىقبالغا ئىگە	279
ئۆزۈملۈكىلەرنى تۈپرەقىز ئۆستۈرۈش تېخنىكى	282
دېقاڭ تېخنىكلاۋىنىڭ ئۇنۋانى قانداق باھالى	
ئىندۇ؟	283
فىزىكلىق ئۇغۇقلار	285
كېۋەزنىڭ يېڭىچە ئىشلىتىلىشى	288
داشقاڭنىڭ يېزا ئىكىلىكىدە ئىشلىتمىشى	289
نېمە ئۈچۈن ئۇرۇقلارنىڭ ئۇنۇش ۋاقتى ئوخشاش	
بولمايدۇ؟	291
قۇلماق ۋە ئۇنىڭ ئىقتىصادىي قىممىتى	293
شۇمبۇيىنى بىسۇلوكىيلىك ئۆسۈل ئارقىلىق	
يوقىتىش	295
ياۋا سۈلۈنى يوقىتىشنى يېڭى، ئۇنۇمۇك دودىلار...	296
سۇپېر فوسفات ئۇغۇقىنى مەھەلللىرى ئۇغۇوت بىلەن	
بىلە ئىشلەتكەندە ئازىمى زور بولىدۇ	300
كۆكتاتلارنى ئۇغۇتلاشنىڭ ئىلمىي ئۆسۈلى	301
ئائىلىدە ئاشلىق ساقلاشنىڭ بىرقانچە خىل	
ئۆسۈلى	305
ئۇرۇقلۇق شال قانداق تەيىمارلىنىدۇ؟	307
بېدە ۋە ئۇنىڭ تۈپرەقىنى مۇنبەتلەشتۈرۈش دولى	310
كاۋا پېلىكىدە تەرخەمەك ئۆستۈركىلى بولىدۇ	313

كۆممەقۇناق يوپۇرمىقىنى بالدۇر پۇتىۋېتىش ياخشى	
314 ئەمەس	
زىيانداش ھاشاراتلارنى تۇغۇت ئارقىلىق يوقىتىش... 315	
چارۋا ماللارىنىڭ ثوت - چۆپىنى ھەل قىلىشنىڭ	
316 تۈنۈملۈك تۈسۈلى	
مېۋىلىك دەرەخلىرىنى زىج، پاكار ئۆستۈرۈشنىڭ	
318 ئارتۇقچىلىقى	
مېۋىلىك دەرەخلىرىنىڭ ھوسۇللىق ۋە ھوسۇلسز	
319 يىلى	
مېۋىلىك دەرەخلىرىنى جىنىسىز كۆپەيتىشنىڭ	
321 ئارتۇقچىلىقى	
ئۇزۇم ۋە تۇنى ساقلاش تۈسۈلى 323 ئۇزۇم تېلى يوپۇرمىقىغا تۇغۇت تېرىستىمىسى پىدر-	
325 كۈشنىڭ پايدىسى	
قىزىلگۈلنى كۆپەيتىش تۈسۈلى 326 قەلمىچە قىلىپ تىكىش ئارقىلىق	
كۆپەيتىش 328 ئانار ۋە ئانار تۆستۈرۈش	
ئورماڭ قۇرقى ۋە تۇنى يوقىتىش 330 ئاتاپاپىھەرس قالدۇقىنىڭ پايدىسى كۆپ	
332 سەۋىزە تېرىش ۋە تۇنى باشقۇرۇش	
334 پەن - تېخنىكتىنىڭ تىجىتمائىي دولى 337 «يورۇقلۇق يىلى» دېگەن نېمە؟	
341 ئاتىمۇسەپەرانىڭ بۇلغىنىشى ۋە ئىنسانلارنىڭ	
342 ھاياتى	

دۇنیانى تاماکا ئىسىدىن خالىي قىلايلى!	344
ھەر خىل يىلناھىلەر	347
كەشپىيات ۋە ھايۋانات	348
سۈنىي ھەمراھ نەچە خىل بولىدۇ؟	351
قادا ئۆڭكۈلۈ ۋە ئاق ئۆڭكۈلۈ	352
كېتۈلۈگىيە تارىخىنىڭ كۇۋاھچىسى — قاتما	355
خېلىسن ئۆسۈلى	358
خەلقە بەخت ياردىمىغان كوبالت	359
سېمۇنت	361
ئېسىل مەھسۇلات — ئاشتۇزى	362
ساپال — فارفور ۋە تىبا به تىچىلىك	364
يازلىق ۋاقت تۈزۈمىنىڭ كېلىپ چىقىشى	366
خەتلەرىك بەلكىمىرى نېمە ئۈچۈن قىزىل بولىدۇ؟	369
نېمە ئۈچۈن مېۋىلىك دەرمە خىلەرنىڭ غول ۋە ئاساسى شاخلىرى تىلىنىدۇ؟	371
قايتا پايدىلىنىشقا بولىدىغان بايلىققا سەل قارى	
ماسلىق لازىم	372
سازلىقنى قوغداشنىڭ ذۆرۈرلىكى	374
سو ئامېرى قىرغىزىنىڭ يېمىرىلىپ كېتىشىگە دىققەن قىلىش كېرەك	375
تازىلاغان پاتقاڭ گازىنى ماي ئورنىدا ئىشلىتىشكە بولىدۇ	378
توخۇنىڭ ئامېرىيەك گازى بىلەن زەھەرلىنىشنىڭ	
ئالدىنى ئېلىش ئۆسۈلى	381
چوت	382

هازدوقى زامان شەھەرلىرىنىڭ يەر ئاستى	
قۇرۇلۇشى 385	
لازىپر نۇرى تېخنەكىسىنىڭ چارۋىچىلىق، مال دوختۇر.	
لۇقتا قوللىنىلىشى 388	
قدەھۆھ ۋە قەھۆھ دەرىخى 389	
دىگۈزىيا 391	
سوپۇن نېمە ئۇچۇن قاتتىق سۇدا كۆپۈكىلەنەيدۇ؟ 394	
تۇراقلىسى مۇھىت 394	

سالامەت بولۇلا

تۇخۇم سېرىدىقى پايدىلىقىمۇ، تۇخۇم تېقىمۇ؟ 397	
هايۋانلار ۋە تۇسۇملىكىلەرنى كارانتن قىلىش 399	
ئۆيىدىكى سېسىق پۇراقلارنى يوقىتىش تۇسۇللرى 401	
تېمىپپەرتۇرىدىكى سېلىسيه ۋە فارىنھېت 402	
تۇشتۇك ۋە تۇنىڭدىن مۇذاپىشەلىنىش 403	
نۇمۇزنى تۇزماڭىش — هازدوقى زامان پەنلىرىنىڭ نىشانى 405	
بالتىلاونى ئاسانلا كېلگە كىرىپتار قىلىدىغان ئون چوڭ ئامىل 408	
ياشانغان كىشىلەرنىڭ يامان سۈپەتلىك تۇسمە كېللىكىگە كىرىپتار بولۇپ قېلىشىنىڭ ئالا 410	
مەتلۇرى 413	
تۇقتە نېمە ئۇچۇن تاش پەيدا بولىدۇ؟ 413	

- دوختۇرلار بىمە ئۈچۈن تۈخۈقلۈق ئايصاللارغا فارا
شېكەر تىچىشنى تاپىسلايدۇ؟ 416
- قانداق كېسەللەر جۇڭىيغا كۆرۈسە بولىسىدۇ؟ 417
- ئاشقازان تۆۋەنلەپ كېتىش كېسىلىنى داۋالاشنىڭ
ئەڭ ئاددىي تۈسۈلى 419
- تەڭگەسىمان تەمەرتىكە كېسىلىنى تۈيغۈر قىباپتىدە
داۋالاش تۈسۈلى 420
- مېڭىگە قان چۈشۈش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش ... 422
- قان ئازلىق 424
- خولىستېرىن ۋە سالامەتلەك 426
- «قدىمىكى زامان تۈرەمۈش تۈسۈلى» ئارقىلىق ھازىرقى
زامان كېسەللەكلىرىنى داۋالاش 428
- قىزىلئەمۇڭىچىڭ راکى ۋە ئۇنى داۋالاش 429
- جىڭەرگە ماي نولتۇرۇشۇش ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى
ئېلىش 431
- جىڭەر قۇرتى كېسىلى ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش 432
- يۇقۇملۇق كېھل — كۆكىۋەلتىنلەك ئالدىنى ئېلىش
ۋە ئۇنى داۋالاش 434
- سېرىق چاقىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى داۋالاش... 437
- قىچىشتاقاق كېسىلى ۋە ئۇنى داۋالاش 439
- بىل ئاغرىتىنى داۋالاشنىڭ يېڭى تۈسۈلى 441
- چۈشكۈرۈشنىڭ شىمالىق دولى 442
- سېرىق تەرلەش كېسىلى 444
- شېغان كېسىلى 445
- گىرىز ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش 446

باگزەنچىلىك بىلەن داۋالاش ئۇسۇلى ۋە سالا-	
مەتلىك 449	
نىمە ئۈچۈن كىشىلەر قىش ۋە ئەتسىيازدا ئاسانلا-	
زۇكامداب قالىدۇ؟ 451	
كېسەل ئېغىزدىن چىقىدۇ 453	
پىوت ۋە سالاھەتلىك 454	
هاۋا تېمىپپەراتۇرسى ۋە بەدهن سېزىمى 456	
تۇخۇم داك كېلىنىڭ ئالدىنى ئالدۇ 457	
يۇقىرى تېمىپپەراتۇرلىق شارائىتتا بەدەننى ئاسراش... 458	
سوزۇلما كېسەللىككەر كە بىپەرۋالىق قىلىشقا	
بولمايسدۇ 460	
ئالقات مۇراپباسى ۋە ئۇنىڭ شىپالىق دولى 463	
بېلىقنىڭ دورىلىق قىممىتى 464	
دولانە ۋە ئۇنىڭ شىپالىق دولى 466	
مېكىيان گۆشىنىڭ دورىلىق قىممىتى 468	
تاقچىقىسىغا چىلانغان تۇخۇم سۈرۈقلۈقىنىڭ شىپالىق	
دولى 469	
تۆكىدىكى شال ئېقىش كېسىلى ۋە ئۇنى داۋالاش ... 470	
يادا تاش 471	
هايۋانلارنىڭ مۇڭكۈزى ۋە ئۇنىڭ دورىلىق ئۇنۇمى... 473	
خوخا ئۇسۇملىكىنىڭ شىپالىق دولى 476	
تۇرۇك مېغىزى 477	

تارىخقا بىر ئەزەر

ماركس ۋە ماركس تەلىماتىنىڭ دەسىلەپتە جۇڭگوغا	
479 تۈنۈشتۈرۈلۈش ئەھۋالى	
482 ئېنگىلس قانچە خىل تىل تۆكەنگەن؟	
482 لېنىن توقۇز خىل چىت ئىل تىلىنى بىلەتتى	
483 بۇخارىن ھەققىدە	
488 كوركىنىڭ تەھرىدىلىك ھاياتىدىن	
سوۋىت قىزىل ئارمىيەسىدىكى «جۇڭگو تۈهتنى» نىڭ	
492 تۈهنجىڭى	
494 ۋوروشلوۋ ۋە كىتاب	
495 قەيىر ئايال	
499 دوكتور كورتون ۋە تىنچلىق تەتقىقاتى	
501 تولستوينىڭ جۇڭگوغا تەلىپۇنىشى	
503 لېنىنىڭ جەستىنىڭ شەرققە كۆچۈرۈلۈشى	
505 ئاتاقلىق تارىخشۇناس — بەينياۋ كۆنجى	
507 ۋاسىلى ۋلاديمير ورۇبىج بارتولد	
511 دالتون ۋە مېتېئورولوگىيە	
513 ئەڭ كۆپ ئىسمەر يازغان ماتېماتكا ئالىسى	
ئادەمنى تۈنۈجى قېتىم ئايغا ئېلىپ چىققان ئالىم	
514 كېمىسىنىڭ لايمەلىك كۆچىسى بىرائون	
نوبىل ۋۇكاپاتىغا ئېرىشكەن ئاسىيالىق تۈنۈجى	
تالىم	
417 بېنگال زۇشتۇڭى تېرشات	

522 شهءور کارخانچى تېخىمەدە
524 ئەما ئالىم — تېيلەر
527 دۇنيادىكى ئۈچ مەشەور مارشال
528 كروپىسکايانىڭ سوؤغىتى
	ب د ت دىكىي جۇڭگۈچە داۋالايدىغان ئايال
530 دوختۇر
531 ئەنگلىيە ئايال پادشاھىنىڭ ئەھۋالى
	جۇڭگۈنىڭ قەدىمكى مەددەنەيمىتىنى ياخۇرىپاغا توۋىش
533 تۈرگۈچى بىچۈردىن
 قالق تەيزۈڭ وە تومىد قاغان
535 مەشەور شائىر سەئىدۇللا
538 مەشەور تۆھپىكار — سەيدەنیج چەشتىدىن
540 مازارۋازى وە تەبىئەت قول ھايۋان
542 شەرق ئىلىم ئەھلىنىڭ ئىپتىخارى
544 مىززا مۇھەممەد ھەيدەر وە «قاپىخى رەشمدى»
547 موللا مۇھەممەد سېيىتتىياز وە «مەلۇماتى ئاقاقي»
549 مەشەور تۈجىبا ئالىمى — شىاڭدا
551 مەشەور تېكىپىدىتسىيىچى سۈپىن ھېدىدىن
555 سوۋېت تۈيىھەر دېرىزىزلىرى غەزىدەز دۇڭا شىۋى
	ئامېرىكا تەۋەلمىكىيەتكەن جۇڭگۈلۈق تۈنگىسى ئايال
557 شەھەر باشلىقى
559 دۇنيادىكى ئۇن ئاتاقلىق ئايال
	«پلانپىتىدار ئارا تۈزۈش» پىلاتىغا رىياسەتچىلىك
566 قىلغۇچى ئابراخامسون

تىباپەتشۇناسلىق قامۇسى	— «ئەل قانۇن فىت
568	تىب»
ئوتتۇرا ئىسرىدىكى ئەۋەبلەرنىڭ تەرجمە ھەرىكىنى	
571	ۋە يېڭى مەدەننەيەتنىڭ كۆتۈرۈلۈشى
576	ئىنسانىمەت تاۋىخىدىكى بەش قېتىمىلىق كۆچۈش
578	ئىنسانلارنىڭ ئەڭ دەسلەپكى تۇرالغۇ جايلىرى
581	برالىپ ۋە ئەمالار يېزدىقى
583	قامۇس ۋە قامۇسچىلىق
585	تارىختا بۇرۇلۇش بولغان يەل
587	دۇنيا ساياهەت كۈنى
589	كاپىندارنىڭ كېلىپ چىقىشى
593	ۋاسىتىچى، تۈڭچى ۋە تۈڭچى دېڭى
595	شىئە مەزھىپى ۋە ئابىاسلار سۇلالىسى
599	نىڭىزلار ۋە ھىندىئانلار
601	نىڭىزلار ئامېرىكىغا قاچان بارغان؟
602	كولومبو ئامېرىدكى قىتىئەستىڭ قەيرىدىن قۇرۇقلۇققا چىققان؟
603	تاج ماخال قەبرىسى
606	سۇننىي ۋە شىئە مەزھەپلىرى
608	ئاؤسترالىيە دۆلتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 200 يىللەقى
610	تارىختا ئەنگلىيە نېمە تۈچۈن كېرمانلىقىنىڭ كەينىدە قالغان؟
612	نورۇز بۇۋاي كەنتى
614	يولنىڭ ئۇڭ ۋە سول تەرىپىسىدە مېڭىشنىڭ پەيدا بولۇشى

«تۆت چوڭ كەشپىيات» نىمالىك جىۇڭگىدا ۋە ئەزىزىتە	
618 پەيدا قىلغان قىممىتى توغرىسىدا	
622 تۇقىيا، ھارۋا ۋە كېمىلىر	
624 باش كۆتۈرۈۋاتقان مەغىرىب ئەدەبىيەتى	
7 تارىخچى راشدىن ۋە تۈنىڭ «جامسۇت تەۋارىخ»	
627 ناملىق ئەسىرى	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	
31	
32	
33	
34	
35	
36	
37	
38	
39	
40	
41	
42	
43	
44	
45	
46	
47	
48	
49	
50	
51	
52	
53	
54	
55	
56	
57	
58	
59	
60	
61	
62	
63	
64	
65	
66	
67	
68	
69	
70	
71	
72	
73	
74	
75	
76	
77	
78	
79	
80	
81	
82	
83	
84	
85	
86	
87	
88	
89	
90	
91	
92	
93	
94	
95	
96	
97	
98	
99	
100	
101	
102	
103	
104	
105	
106	
107	
108	
109	
110	
111	
112	
113	
114	
115	
116	
117	
118	
119	
120	
121	
122	
123	
124	
125	
126	
127	
128	
129	
130	
131	
132	
133	
134	
135	
136	
137	
138	
139	
140	
141	
142	
143	
144	
145	
146	
147	
148	
149	
150	
151	
152	
153	
154	
155	
156	
157	
158	
159	
160	
161	
162	
163	
164	
165	
166	
167	
168	
169	
170	
171	
172	
173	
174	
175	
176	
177	
178	
179	
180	
181	
182	
183	
184	
185	
186	
187	
188	
189	
190	
191	
192	
193	
194	
195	
196	
197	
198	
199	
200	
201	
202	
203	
204	
205	
206	
207	
208	
209	
210	
211	
212	
213	
214	
215	
216	
217	
218	
219	
220	
221	
222	
223	
224	
225	
226	
227	
228	
229	
230	
231	
232	
233	
234	
235	
236	
237	
238	
239	
240	
241	
242	
243	
244	
245	
246	
247	
248	
249	
250	
251	
252	
253	
254	
255	
256	
257	
258	
259	
260	
261	
262	
263	
264	
265	
266	
267	
268	
269	
270	
271	
272	
273	
274	
275	
276	
277	
278	
279	
280	
281	
282	
283	
284	
285	
286	
287	
288	
289	
290	
291	
292	
293	
294	
295	
296	
297	
298	
299	
300	
301	
302	
303	
304	
305	
306	
307	
308	
309	
310	
311	
312	
313	
314	
315	
316	
317	
318	
319	
320	
321	
322	
323	
324	
325	
326	
327	
328	
329	
330	
331	
332	
333	
334	
335	
336	
337	
338	
339	
340	
341	
342	
343	
344	
345	
346	
347	
348	
349	
350	
351	
352	
353	
354	
355	
356	
357	
358	
359	
360	
361	
362	
363	
364	
365	
366	
367	
368	
369	
370	
371	
372	
373	
374	
375	
376	
377	
378	
379	
380	
381	
382	
383	
384	
385	
386	
387	
388	
389	
390	
391	
392	
393	
394	
395	
396	
397	
398	
399	
400	
401	
402	
403	
404	
405	
406	
407	
408	
409	
410	
411	
412	
413	
414	
415	
416	
417	
418	
419	
420	
421	
422	
423	
424	
425	
426	
427	
428	
429	
430	
431	
432	
433	
434	
435	
436	
437	
438	
439	
440	
441	
442	
443	
444	
445	
446	
447	
448	
449	
450	
451	
452	
453	
454	
455	
456	
457	
458	
459	
460	
461	
462	
463	
464	
465	
466	
467	
468	
469	
470	
471	
472	
473	
474	
475	
476	
477	
478	
479	
480	
481	
482	
483	
484	
485	
486	
487	
488	
489	
490	
491	
492	
493	
494	
495	
496	
497	
498	
499	
500	
501	
502	
503	
504	
505	
506	
507	
508	
509	
510	
511	
512	
513	
514	
515	
516	
517	
518	
519	
520	
521	
522	
523	
524	
525	
526	
527	
528	
529	
530	
531	
532	
533	
534	
535	
536	
537	
538	
539	
540	
541	
542	
543	
544	
545	
546	
547	
548	
549	
550	
551	
552	
553	
554	
555	
556	
557	
558	
559	
560	
561	
562	
563	
564	
565	
566	
567	
568	
569	
570	
571	
572	
573	
574	
575	
576	
577	
578	
579	
580	
581	
582	
583	
584	
585	
586	
587	
588	
589	
590	
591	
592	
593	
594	
595	
596	
597	
598	
599	
600	
601	
602	
603	
604	
605	
606	
607	
608	
609	
610	
611	
612	
613	
614	
615	
616	
617	
618	
619	
620	
621	
622	
623	
624	
625	
626	
627	
628	
629	
630	
631	
632	
633	
634	
635	
636	
637	
638	
639	
640	
641	
642	
643	
644	
645	
646	
647	
648	
649	
650	
651	
652	
653	
654	
655	
656	
657	
658	
659	
660	
661	
662	
663	
664	
665	
666	
667	
668	
669	
670	
671	
672	
673	
674	
675	
676	
677	
678	
679	
680	
681	
682	
683	
684	
685	
686	
687	
688	
689	
690	
691	
692	
693	
694	
695	
696	
697	
698	
699	
700	
701	
702	
703	
704	
705	
706	
707	
708	
709	
710	
711	
712	
713	
714	
715	
716	
717	
718	
719	
720	
721	
722	
723	
724	
725	</td